

BARANYI FERENC
TÚL AZ ÉJSZAKÁN

TARTALOM

DANTE GYÓNÁSA

1. Prológus
2. Család
3. Beatrice
4. Számvetés
5. Vörös liliom

HÓ-ÁLMAIM

MÁR REGGEL VOLT
LEVÉL
HA NEM VAGY ITT...
MEGBOCSÁTOM
STACCATO
KÖNYÖRTELEN VALLOMÁSOK
HÓ-ÁLMAIM

HARMADNAP HAJNALÁN

HOZZÁJUK MENNI
VÉGÜL HAVAT LAPÁTOL
FRICSKÁK
NE FÉLTSETEK
LÖVÉSZETEN
QUAI D'AUSTERLITZ
SZENT MIHÁLY ÚTJÁN
DUNÁRÓL FÚJ A SZÉL
VERS A KÖLTÉSZETRŐL
HARMADNAP HAJNALÁN

TÚL AZ ÉJSZAKÁN

1. Elindulás
2. Az elhagyott asszony árnya:
3. Kielo urának árnya:
4. A szülők árnya:
5. A szesztestvérek árnya:
6. A barátok árnya:
7. A „puszták népe” árnya:
8. A kisfiú árnya:
9. Kielo árnya:
10. A költő árnya:

TUDÓSÍTÁSOK A FÖLDRŐL

RÓMA NYÍLT VÁROS
PAR AVION

DANTE GYÓNÁSA

1. Prológus

Az emberélet útjának felén
elmondtam azt, mit elmondhattam akkor.
S ma is hiszem, mit akkor mondtam én;

bár költőnek körülmény is parancsol,
amíg csak önhitévé vált erőszak
nem lesz a rásugárzott akaratból.

Mélyét be kellett járnom a pokolnak,
hogy ihletem többé ne tizedeljem,
hogy meg ne retentsen, ha felbomolhat

szabadságommá lényegült fegyelmem.
A mindenséget mondtam el csupán csak,
mert mindent elmondani lehetetlen.

Ha úgy vádoltam, hogy senkit se bántsak,
ha hős akkor voltam csupán, ha hagyták,
s magamhoz csak aránylottam, akárcsak

igazamhoz az abszolút igazság:
hiába volt megannyi költemény,
még akkor is, ha művem nagyra tartják.

Az „ÚJ ÉLET” útjának elején
megírok újra mindent, mit leírtam,
hogy hitemet végleg elhiggyem én

és megváltómra leljek a papírban.
Ti pedig versem halljátok szorongva
és ne szelíden bólogatva: így van.

Csupán amit dalolt már, azt dalolja
fegyelmeztlenebb hangján a szívem,
s ha kell, akár magát is perbefogja,
hogy mindent nyerjen s mindent elveszítsen

2. Család

Családapának nem való, ki népét
családnyi-eggyé úgy forrasztaná, hogy
saját családja sínyli küldetését.

A költősors a költőnek csak átok,
mely hitvesének sorsában fogan meg -
világot megválthat, de nem családot.

Az életem szétosztható aranyhegy,
minek csak súlyát érzi az, ki hordja,
s ki, hozzákötve, véle egy úton megy.

Övéivel nem osztható a sorsa
annak, ki milliókkal osztja sorsát,
szeretetét elaprózáván hozomra.

Ha ellökött is: otthonom az ország.
S száműzetés a kis családi fészek,
mely befogad, szivembe lopva gondját.

Ha feleségem tört szemébe nézek:
nagy bűnnek érzem minden csöpp erényem -
védőügyész az elfogult ígézet.

Mégis tudom: nincs arra már remény sem,
hogy asszonyomhoz olyképpen legyek jó,
ahogy őszinte szívvel rég ígértem.

S ha rám erényem újabb vétkeket ró:
megértik majd, mit senki meg nem élhet
a fiaim: Jacopo és Pietro.

A jóságom kegyetlensége mér meg,
s habár szokványos mértékem sosem lesz:
leküzdve áldott vonzását a vérnek
egy népet vonzok átkozott hitemhez.

3. Beatrice

Firenze minden asszonyát szerettem,
de csak egyért volt minden áradó dal,
kit Beatrice néven ünnepeltem.

Mert költő ajkán summázás a sóhaj,
sok rebbenő vágy összefoglalása,
hol ábránd gazdagul tapinthatóval.

Beatricém a fények tiszta mása,
már nem tudom: lány volt-e vagy csak eszmény?
De benne egyek Chiara és Renata,

Rosanna, Anna - és ha megnevezném
a férjes nők raját, kiket szerettem:
szarvat viselne vagy húsz jó keresztény!

De verseimben mind-mind említetlen,
az egyik ízt, a másik illatot hoz
- kis múzsákkal a művészet kegyetlen -

Beatricét dicsérő himnuszomhoz.
(Minek legszebb formáit keresem ma,
s ha meglelem: ennen dalom föloldoz...)

Mert számvetésre kényszerít Ravenna,
hol ihletet nem ad, csak féltve ápol
feleségem, szegény Donati Gemma.

Beatricém a lelkemben világol.
Munkálkodom, hogy fényét dalba öntse:
őt vallatom, ha vallok a világról,
hogyan küldetésem hűséggel betöltsem.

4. Számvetés

Talán bölcsebb lett volna csak merengnem
lovag-eszményeim napos honában,
nem vonna most árnyékba semmi engem.

A fellegekből mégis földre szálltam
mikor prior-talárt kínált Firenzém -
nagy álmokból még meg nem élt kis állam.

Mert semmi úgy a vallott, messzi eszmény
ha nem mozdulsz elérni - s ez vezérelv:
hajóra jutni légy merész dereglyén.

És lettem pápa-gáncsoló fehér guelf,
ravasz tanácsadó, olykor kegyetlen
ítélő is, ha mindebből a nép nyert.

Csak érte volt, ha érdes mélybe estem
eső gyanánt a bársony fellegekből,
hogyan lenn a zsenge lét virulna szebben.

Talán bölcsebb lett volna mindezekről
távol maradnom, lanyha líra biztos
fedezékében, mely szentté emel föl!

De így maradtam tiszta én: a „piszkos”
napi harcokban élesztvén az eszmét.
Száműztek érte, mint egy sanda gyilkost.

Csak ezt tenném, ha még egyszer születnék.
S nevem százszor temesse bár a vád:
letagadni százszor is képtelenség,
ki egyszer sem tagadta meg magát.

5. Vörös liliom

S hogy mindörökre száműzött Firenze:
hitem virága rég gyökértelen már,
mégis virul, hisz vázájába tette

a pártfogó város: Ravenna, nektár
húsében ápolgatva puszta szárát,
miért cserébe bimbó és szírom jár.

Nem vádolom Firenzét, hisz silány vád
döfést vádolni azzal, hogy halálos -
rokon még a vitézség és zsványság.

A rend, a nép, a tartomány, a város
magát lemosni téved néha sárba
s nem vétkezik, ha szennytelent kiátkoz.

Mindegy. Most öldöklő az Arno árja,
a tébolyult vizek egéig érnek
volt városomnak - jaj, talán kiállja!

Hát félre most a guelf-ghibellin érdek!
És száműzött-megbántottság se bántson -
a városért, mely átkoz, sírva vérzek.

S ha kell, akár a poklot is bejárom
még egyszer én, ha újra láthatom majd,
hogy - s ezt megérni tiszttem bármi áron
a vész helyén új vörös liliom hajt.

HÓ-ÁLMAIM

MÁR REGGEL VOLT

Csak azt utáltam mindig én: az ábránd
tünte után a reggel szabta mércét,
midőn az éjjel még vakon kívánt lányt
elemzi már a józanult öt érzék.
Az orr, mely parföm-mámborban bolondmód
mulatozott - most érzi a megizzadt
bőr sós szagát s az édesnek szokott csók
dohánymart ajkakon keserű ízt kap.
A bársonyosnak érzett bőrön ekkor
szemölcsöket fedez fel a tapintás,
az ébredő fül csöng az ámulattól,
mert úgy szuszog a tündérlányka, mint más.
Egy éjen át volt táplálék a szemnek
a szépívű nyak, büszke hajlatával,
most álmosan ítéli görbületnek
a pillantás, mit teljes éjen át falt.
Én reggel mérem önmagam szerelmét,
csak az marad, ki csömörömbön átvisz,
ki túléli a macskajajra eszmélt
érzékek éles rosszindulatát is.
...Akit szerettem, annak tiszta bőre
kaola-illatot lehelt ki rám és
- míg válla hajlatát karom befödte -
olyan volt az ő csókja, mint a nádméz,
már reggel volt, mégis - repesve szállván -
a kedvem újra mámorig szökött föl,
mert oly szép volt a lány feje a párnán,
hogy - istenemre - sírtam az örömtől.

LEVÉL

Így lettél több, hogy hirtelen
más földre szálltam, mint sebes szél,
azóta minden vagy nekem:
honvágy és vágy egysége lettél.
Szigorú messzeség tanít
- mérföldeket szívemre számol -
felmérni: hogyan gazdagít
szerelmet lényeggé a távol.
Ott csak részemmé tettelek,
mert jó és remekbeszabott vagy,
itt lettél mindenem: veled
már a hazám is összeolvadt,
fölerősödve ver szived:
akár falum harangja, úgy döng,
a jászkunsági ég meleg
szemedbe gyűjtve csöpp azúrgömb,
a halk budai lombokat
már hangodon hallom susogni,
egész országnyi hangulat,
mit soraidból olvasok ki,
válaszutak keresztjein
sorsom-megváltó feszülésed
üdvösség már, a sejtjeim
szívébe hintett örökélet.
El nem vehet se fény, se árny -
a hiányod már hontalanság.
Ó lányalakba-gyűlt hazám
enyém vagy - s így enyém az ország.

Royan, 1961

HA NEM VAGY ITT...

Ferré vagy Brel?
Egyik se. Sok magamnak.
Ha nem vagy itt, a magnó jobb, ha hallgat

Szép Dante-sor -
mért szép, ha csak nekem szép?
Nem érdemlem meg nélküled Firenzét.

Dérlepte ág
nekem hiába lebben,
hisz úgyse tudjuk most csodálni ketten.

Én nem tudom,
de nem szép már a szép sem,
ha nem felelhetem gyönyörködésem.

Csúf-egy a szép,
nincs mód kettébe törni,
mert nem vagy itt ma Gyöngyi, Gyöngyi, Gyöngyi!

MEGBOCSÁTOM

Neked még azt is megbocsátom,
hogy nincs mit megbocsátanom,
kegyetlenül jó vagy te hozzám,
a jóságod már fájdalom,
neked még azt is megbocsátom,
hogy vak gyanúsításaim
miatt én bűnhődöm, felőröl
a magam-fabrikálta kín,
neked még azt is megbocsátom,
hogy szüntelen kedvembe jársz
s már nem tudom, mi ejt karomba:
odaadás, vagy megadás,
neked még azt is megbocsátom,
hogy már e csöpp kétség miatt
még selymes szóval símogatni
rendelt sorom is vádirat,
neked még azt is megbocsátom,
hogy tiszta vagy, mint... Nem tudom.
Csak azt tudom, hogy tisztaságod
csak úgy hiszem, ha piszkolom,
mert égi már e tisztaság, hogy
földibb legyen - szennyezni kell.
Neked még azt is megbocsátom,
hogy megcsallak valakivel.

STACCATO

Amíg csupán lopjuk magunknak egymást:
csak lopott holmi lesz, mi rég miénk,
vezekelünk a rég megérdemelt nász
visszaeső kis bűnözőiként,
akié vagy, elvesz naponta tőlem,
s ha néha visszakaplak egy napig:
megint sután, csak félig-ismerősen
puhatolom felejtett titkaid,
heteken át, míg várom folytatását
egy-két lopott órának, meglopok
minden varázst, mit új találkozás ad,
mert úgy kezdjük mi egyre újra, hogy
már messze vagy, mikor megérkezel.
Karomba kaplak s mégsem érlek el.

KÖNYÖRTELEN VALLOMÁSOK

1. (még indulatosan)

Igazad van: mért bánthanám,
kihez csak házasságlevél köt
hat éve téged. Dözsölök,
akár mihaszna ingyenélők.

Igazad van: mért bánthanám,
ki fogva tart, hogy meg ne csalhass,
bilincs talán féltése, ám
erényövnél is pántosabb vas.

Igazad van: mért bánthanám,
ki megtart és eltart helyettem,
s míg rád keres, marad időm,
hogy maradékát csipegessem.

Igazad van: nincs nagy veszély,
ha néhanap megvámolom csak,
hiszen tolvajt előbb kiált,
kit mindenéből kirabolnak.

Igazad van. Tapintatot.
tanul manapság oly sok ember,
magad felezní nem nehéz,
ha sorsomat felezní nem kell.

Igazad van: mért bántsam őt?
Még elveszítelek, ha bántom.
A létem vagy felesben is,
hozzád kell tartozzak, belátom.

Ha így - így. Bárhogy. Mindenáron.

2. (már majdnem apatikusan)

Végső fokán a fájdalom
megszünteti saját magát
testet lelket kinőve holt
időtlen űrben fáj tovább

midőn a jaj már ultrahang
a fülnek már akár a csend
midőn ibolyántúli rég
a sebek sugárzása bent

midőn a kín már „ultra-kín”
a lüktetése végletes
idegekkel nem fogható
nem érzed már ha tönkretesz

miattad már megőrülök
míg fájok érted élj velem
az ideg-mérte létezés
nélküled egészségtelen

vigyázz ne késs a szerelem
túlfáj a szivemen s az űr
térsegein lebeg tovább
tompán és személytelenül

HÓ-ÁLMAIM

És hó esett a tiszta víztükörré,
a pelyheket

 nagy hullám kapta ölbe,
és vízzé vált a hó ott mindörökre.

Nem volt remény, hogy a hó megmaradjon
nem volt fehér

 a táj, csupán a parton,
a víz színén fehérlőn nem maradt nyom.

Ha jéggé fagysz, a rádhullt drága pelyhek
nem növelik,

 csak terhelik a lelked,
és eltakarják szépségét szinednek.

Hó-álmaim örvényeidbe hullnak,
s örvényeid

 havamtól gazdagulnak,
midőn ijesztő messzeségbe futnak.

Az életem csak benned folytatódhat,
ez sorsa rég

 - ha vízre hullt - a hónak,
belédhalok, hogy éljek, mint futó hab.

Kergetőztek az örvények pörögve,
rohant az ár

 a végtelen ködökbe
és hó esett az örvénylő gyönyörre.

HARMADNAP HAJNALÁN

HOZZÁJUK MENNI

Oly könnyű volt az est és oly nehéz most
a lélek bennünk. Szinte süllyed, érzem,
akárha fennen berregő borúval
repülőgép szállana könnyű szélben...
Emlékszem még: a kert mögött, a tarlón
kicsinyeit szólítva réce kószált,
megmotozván az abrak-törmeléket,
amit hántáskor otthagyt a jószág,
a frissenvágott széna illatától
dalos mámorba bódultak a tücskök,
a kakukfű-borított árokparton
cigánybandájuk sürgölődve nyüzsgött,
a szundikáló, messzi gulyarétről
parasztszekéren érkezett az este,
vacka felé cihelődött a nap már,
a dombok mögé fáradtan hevert le,
és Bokros bácsi lassú mozdulattal
pára-homályos poharakba töltött,
komoly szóval nemesre szégyenített,
hogy az ég alja is belevöröslött.
Hozzájuk kéne menni. Évek óta
a törpe gondok mákonyában élek,
zsúfoltságában tetszelgő világom
benépesítik „fontos” semmiségek,
már évek óta ócska kis pribékek
lényegtelen ütésein borongok,
vagy vélt barátok vállveregetése
miatt vagyok - túlzottan szinte - boldog,
már úgy vagyok, mint pille-nők körében
magát fölös fölénnel kellettő him,
miközben szégyenítő szél süvölt át
üres szivem kietlen jégmezőin,
hozzájuk kéne menni, teljes esték
nehéz csöndjében asztalukhoz ülni,
s gonddal göröngyös, földkemény szavuktól
bátran telis-telire részegülni,
olyan gondokkal gazdagodni náluk,
mikért méltó a töprengés, a méreg,
s olyan hitet kérni útravalóul
mi kényszerít, hogy csak lobogva éljek,
hozzájuk kéne menni, visszakapni
mindazt, amivel egykor elbocsátott
a falvak népe, rám is bízva gondját,
hogy tisztességgel adjak róla számot.

VÉGÜL HAVAT LAPÁTOL

Apámat, hajnali vonat,
egy hónapig hozod még
naponta Pestre be, mivel
koros, nyugdíjkoros rég.
És majd az első hajnalon
hogyan nem csörög a vekker,
apám a csöndtől felriad
s tápázkodó szemekkel
zavartan ébred arra, hogy
még órákhosszat alhat,
s - életén át kímélt ruhát -
felölti a nyugalmat:
feszít s feszeng is benne, a
szomszédoknak mutatná,
s mert benne mozdulni se mer:
a székkarfára rakná,
attól, hogy akár délig is
alhat - nem bír aludni,
érzi: most nem hajnal derül,
csupán az éj fakul ki -
felkel, a ház körül topog,
végül havat lapátol,
szemébe friss szelet s vonat-
fütytyöt suhint a távol.

FRICKÁK

1. Hivatalnok

Kemény elvtárs, lakásügyben
legfőbb kompetens,
kezében az ügyintézés
roppant impo ... (záns).

2. Egy hírlapíróra

Kezében - mint vízagyút - tartja tollát
és offenzívát indít, eszmeit,
kútvízsugár-sorai úgy locsolják
eszménk tövét, hogy szára eltörik:
sújtva simít, ha áldást *lő* a zöldre,
durván növelné, mindent összetörve,
irtja vadul, - azt hiszi, hogy segít.

3. Költőnk és kora

Korszakunk az úrhajók s az űrlapok kora,
világűrnyi aktahalmaz létünk hímpora,
mellyel sorsunkat behintik posz-bürokraták,
buzgón terméketlenítik rendünk bimbáját.
Verseimet felragadva addig legyezek,
míg a sok papír meg akta szélbe elpereg,
és hogy végül egy papír se maradjon - kövek
lapján rovok rímet rímre majd... KÖ-Itő leszek!

NE FÉLTSETEK

Lemondanak még rólam egynehányszor -
a kárörvendők szívesen temetnek.

Akiknek talmi harsogás a mámor -
ugyan miért is értenék a csendet?

A kóbor ihlet hosszú tetszhalála
a hallgatás szoros vermébe hantol -
ne féltsetek. Magammal egybeásva
viaskodunk. Ne féltsetek magamtól.

A költő csöndje több a hallgatásnál:
a lélek hangtalan kínvallatása,
melynek során a poklokig alászáll,
hogyan aztán égig csapjon áradása!

Erőt növeszt e csönd, hogy megfeleljek.

Az újbor is csak úgy tisztul, ha erjed.

LÖVÉSZETEN

Csak az zavar, hogy csöppet sem zavar már
a géppisztolyok éles vakkanása,
az egykedvű közöny árkába lelkünk
halk összerezzzenéseit beásta.
Mikor kirándulóként jártam erre:
még a vadász lövése is ijesztett,
mi hébe-hóba messziről sebezte
a nyúlszelíd, süketfajd-csöndes estét.
S most az zavar, hogy csöppet sem zavar már
a géppisztolyok éles vakkanása,
száj-szögletemben testrész már a fűszál:
meg se rezdül. Csöpp indulat se rázza.
Félek. S e félelem nem reszketés a
fegyver-dörejtől, mely most untalan szól,
attól félek, hogy már csöppet se félek.
Nyugodt vagyok. Ezért félek magamtól.
Így fásulunk vakon-dologtevő és
ártatlan gyilkosokká háborúban,
szemünk se rebben majd s ölvén ölődünk,
fűszálat rágva, egykedvű-unottan.
Ezért kell még a laktanyás szigor, mert
az ember ott lelkét elejtve lő és
fűszálat rág és félve döbben arra,
hogy határtalan a beletörődés,
hogy nem szabad egy újabb háborúval
az emberek lelkét alázni addig,
hogy üressége visszhangot se vállal,
mélyén a vég dörgése meg se hallik.

Váci laktanya, 1966

QUAI D'AUSTERLITZ

Túl sok volt már a tél. A szennyecsatorna rácsos
szellőző-négyszögén egy vénember hevert,
merev-mohón tapadt a rács keresztvasához,
hol áldott erjedés maroknyi hőt lehelt,
soká feküdt hanyatt az éltető bűdösben,
majd hirtelen felült, még füttyre is fakadt,
ritmusra tapsikolt, mutatva így, hogy ő nem
szegény hajléktalan.

Csak részeg, mint a csap.

Így járok gyakran én: a szívem szánni mozdul
s szinte bosszankodik, ha végül semmi baj,
a túlzó indulat ellentétébe fordul,
a költött szájalom valós alanyt akar,
de higgyétek, hogy a „befektetett humánium”
sosem fölösleges - még akkor sem, ha az.
Mert költőnek silány, ki jajszávára ráun,
mert százszor emberibb a táptalan panasz.
Csak ennyi volt a tél: a szennyecsatorna rácsos
szellőző-négyszögén egy vénember feküdt,
s én elvártam, hogy a látvány a látomáshoz
legyen hasonlatos, ha már így szívenüt,
elvártam volna én.

De száncalmam szerelme
ma újra léprevitt. Mit bosszantsam magam?
Ki rácson hempereg - mert oly vidám a kedve -
egy költő kedviért se lesz hajléktalan.

Párizs, 1967

SZENT MIHÁLY ÚTJÁN

Párizsban a Hortobágy poétája
percig feledte a magyar ugart,
(Szent Mihály útján korzózott a nyár és
dalolt a Szajna-part) -

de otthonról az ősz, a gond utána
szökött egy pillanatra nesztelen,
s a költő őszi kedvvel ment tovább a
Boulevard Saint Michelen.

Szívében akkor íve tört a nyárnak:
a Gare de l'Estre fázósan vonult,
s - föl-földobott kő - ősz-kopár hazája
földjére visszahullt.

...Párizs nyarában könnyed volt a szívem
akár a Szajna-parti énekek,
nem jött az ősz, nem háborgatta semmi
a faleveleket,

csupán valami őszi nyugtalanság
emléke borzolt lombok ágbogán,
hogy még a legszebb nyárban se feledjem:

merről üzent az ősz egy délután,
hogy még a messzi nyárban se feledjem
hol a hazám.

Párizs, 1967

DUNÁRÓL FÚJ A SZÉL

Nem kérheted az óceáni széltől
hogy kun parasztok homlokát legyezze -
itt a Dunáról fúj a szél. Vízéről
siet a hús az izzadt emberekre.
Lehetsz világfi könnyed-franciásan,
vagy angolmód közömbös is lehetsz itt,
csak tedd a dolgod s *itt* tegyed. A vállon
marék hazánk világnyi súlya fekszik.
Itt szabja napjaink parányi tettét
- hol hittel, hol meg erővel az észben -
a milliókra osztott hősiesség,
még akkor is, ha régen észrevétlen.
A világ ránktekintve arra számít,
hogy vállalunk gondjából egy hazányit.

VERS A KÖLTÉSZETRŐL

Mi - egynéhány divatjamúlt
csodabogár - hiszünk is abban,
ami viseltessé fakult
s szakadozó szavak alatt van,
és tesszük, amivel barát
mellét döngetve sose tüntet:
sok kifényesült jelszavát
lehúzzuk meztelen hitünknek,
s habár nem a ruha teszi
az eszmét sem, mi tiszta kelmét
adunk testére, hogy - ha ki-
vonul az útra - meg ne vessék,
az utak népe mennydörög
s tűzre vetné a meztelent, de
ha kedve szerint öltözött:
érte akár a tűzbe menne,
maga miatt kell őt magát
kijátszani az öltözettel,
hogy elvegyüljön a világ
az igévé lett tiszta testtel.

HARMADNAP HAJNALÁN

Bár én e népet részegen
többször hálátlannak neveztem -
fia vagyok. S ez szégyenem
sosem lehet, csupán a veszttem.
Miatta vallatom magam
pribékeknél kegyetlenebben,
hogy összeszorított fogam
közül bűneit kisziszegjem.

S önnön fejemre olvasott
önvádjaim ha népem érik:
úgy feszülök kuszált sorok
keresztjén - megalázva vérig -
hogy a húsomba vert szögek
az ő szívét is általüssék,
így lesz szívem szívével egy -
eggyé döfi a keserűség.

Mert én tudom, hogy ez a föld
nemes szándékok Golgotája,
hol elmaradt az összetört
remények várt feltámadása,
s a századokon át remélt
harmadnap hajnalán se hagyja
virrasztó hitem, hogy e nép
magát háromszor megtagadja.

TÚL AZ ÉJSZAKÁN

*„mentre il cipresso, nella notte nera,
scagliasi al vento, piange alla butera.”*

(Pascoli: Fides)

1. Elindulás

A lírikus
pohár sörét megissza
s az éjszakában tétován elindul,
hogy megkeresse árnytalan magát a
bejárhatatlan éj határain túl.
Tapogatózva lépked a sötétség
végtelen hosszú sikátorában,
irányt nem ismer -
célt csupán: elérni
rejtett magát.
S az túl az éjszakán van.
S mert elhagyott mindent:
otthont, családot -
fényébe fojtott lányhoz lép az éjben,
kérés-kemény,
parancs-szelíd a hangja:
„Engedje meg, hogy engem elkísérjen.”
S mint fékevesztett dallam-vonuláshoz
csatlakozik szelíd járása tercnek:
a lány
a lírikus sorsába símul,
s csak ennyit mond:
„Kielo. Így neveznek.”
„Kielo - kong az intés - felragyogni
árnyak között veszélyes szemtelenség,
egy tizedrésznyi fény is rég elég, hogy
sugárzóját kinevessék
s kivessék.
Az árny-uralta éjen túlvezetlek
más árnytól elfedő árnyad se szánva!”
S elindulnak.
Jaj, megszámlálhatatlan
sors hurkolódik rájuk, mint a pánya!
Az árnyak
vádolón elébük állnak,
csatárlánccá fogózva elterelnék
lépésüket az eltökélt iránytól,
hogy önmagukat soha meg ne leljék -
velük mennének előre? Valamennyit
jól ismerik.
Nem ellenségük egy se.
Hisz fényüket tudatlanul takarta
szeretett árnyaik viszonszerelme.
„Kielo, nézd! - a lírikus kiált már -
Sem jobbra-balra,
sem előre-hátra

nincsen kiút!
Csak fölfelé jutunk el
az éjen túli árnytalan világba!”
És szállni kezdenek az éjszakában,
az elhagyott világ vonzása oly nagy,
hogy megállva tétova lázadásuk
holtpontjain
hónapokig forognak,
az árnyak hangja
messze száll utánuk,
a mélységből
a félmagasba árad,
fentről segélysugarat küld a csillag,
lentől utánuk nyújtóznak az árnyak.

2. Az elhagyott asszony árnya:

Elárvult fészek nyárfaágon,
szívemmel bélelt, jó meleg.
Erőtlen fészek, mert a párom
nem fogta vissza: el ne szálljon,
ha hívták őt a gyors szelek!

Szálanként hordtam össze fészkét -
ne lengjen sorsa, mint a nád.
Kóbor madarak szállva nézték
a fészek-építő merészség
maradandó diadalát.

Kisfiammal a puszta fészek
alján didergünk, lesve őt.
Mi célja volt az építésnek,
mit ér, ha célja semmivé lett,
ha nincs remény, hogy visszajön?

Mikor felhő terült az égre:
testünk szárnyával fődte be.
Szárnya alatt csak szívverése
bujtott magosba-röppenésre:
„Ha szárny a szárnyad - szállj vele!”

Úgy féltem én e szívveréstől,
mint a haláltól nagybeteg.
Féltem: meghallja párom és föl-
repül a fészek-menedékből,
ha hívják toborzó szelek.

Mégis elment, jeges magosba
onnét, hol meleget kapott.
Szárnyából visszahull a tolla
a béleletlen nyárfasorra,
mintha szórnák a csillagok.

Lehullt tollából azt a fészket
továbbépítem holtomig,
s kisfiunkat, aki nem vétett,
éltesse jótevény ígézet,
hogyan apja fészkében lakik.

És ő megtépett szárnnyal is száll
kegyetlen csillagok felé,
a magasság medrébe kristály-
egek húzzák, ereje sincs már
visszanézni, hogy nézem-é?

3. Kielo urának árnya:

Ha egynek már nem kell az ember,
úgy érzi, a kutyának sem kell,
hideglelősen bújik ágyba,
taszítja ébrenléte, álma,
lepedőn-hánykódása mintha
veríték-hiányjelet írna,
mint megvert szívre keserűség
mellére ül az egyedüllét,
szorongást és nem vágyat érez
ha hozzáér egy nő öléhez,
ha ölel - magának bizonygat,
bőrén jeges esők kopognak,
a nász utáni halk örömnek
egét elfüggönyzik a könnyek,
ki hozzábújik szánakozva
csupán csak magányát fokozza,
mert nem segíthet utcalány se
sorsán, s a bor és jóbarát se,
már önmagát se vallja végül,
nem lép tovább, csak tovaszédül,
mások elől kitér az utca-
zsivajgásban, falhoz lapulva,
munkája babrálás csupán, a
beidegzettség gyatra tánca,
s ha szól a gyár dudája - álmos,
széttárja karját: és hová most?
Hideglelősen bújik ágyba,
taszítja ébrenléte, álma,
lepedőn-hánykódása mintha
veríték-hiányjelet írna,
mint megtört szívre keserűség
mellére ül az egyedüllét,
ha egynek már nem kell az ember,
úgy érzi: a kutyának sem kell.

4. A szülők árnya:

Fiam, még a szokatlant
sem tesszük szeleburdin,
hidd el: nem magyarázat
egynéhány ködbebújt rím,
mindent megindokoltok
ti csúrt-szavú poéták,
de nem menthet fel az se,
ki versedből belédlát.

Nem lesz erény a bűnből
ha százaknak megvallod,
ki kért, hogy szégyeneddel
szemérmetlen hivalkodj?
Megérthetnek talán, de
igazat mégsem adnak,
s bár megható a mentség:
önző s igaztalan vagy.

Minket már megalázott
a kéretlen öregség,
testünk, lelkünk beteg már,
javunk se sok - mi kell még?
Miért, hogy még fiunk is
fájdalmunkat fokozza?
Gyerek, gyerek, talán mi
neveltünk volna rosszra?

Halkan mentél a háztól,
zajjal se térsz te vissza,
mert istentagadó vagy,
csavargó kommunista,
méltó az áldozatnak
megjátszott szívtelenség,
hogyan önmagának ásott
vermébe mások vessék.

Gyerek, gyerek hová futsz?
Látjuk elrontott sorsod:
hallgatsz, a holdvilág hűs
hajfonatát kibontod,
csöpp, fűtetlen szobádban
meztelen égitestek
kibontott hajjal várják,
hogyan fényük megszeressed,

a mindenség az ágyad
szélére ül ledéren,
s gigászi szerelemmel
fog át, hogy elemésszen,
a kihívó te voltál,
te kezdted ezt a flörtöt,
mért kell magadra rántott
ég alatt összetörnöd?

Hol végzed majd, fiú, hol?
Haragszunk rád, de titkos
féltése vén szívünknek
jövőd vallatja: mit hoz?
Amit tettél, bizony bűn,
de áldanánk is érte,
ha boldoggá lehetnél,
ha látnánk, hogy megérte.

5. A szesztestvérek árnya:

Ez megőrült, gyerekek!
Badarságokat fecseg:
nép tudata, jelleme,
etikai fittyfene,
nívósabb emberiség,
hígan sóderolt ízék -
épelméjű az ilyen?
Nem kell hinni semmiben,
a jövő kit érdekel?
Inni, inni, inni kell!

Volt lakása, hitvese,
naponként új kedvese,
kis krapekja klassz gyerek,
még focista is lehet,
pénze ha volt néhanap,
úgy berúgtunk, mint a csap,
hisz - mert óvatos, szelíd -
közölték a verseit...
Nyugton írogathatott -
hát miért nem nyughatott?

Boldogulhatsz könnyen itt:
óvatos légy és szelíd,
ne dumálj, csak üzletelj,
nagy kutyákkal ne perelj,
tedd azt, amit mondanak,
s beléd sose botlanak,
az meg csudajó dolog,
ha főnök a sógorod,
akkor vetődnöd se kell:
kényszerű a karrier.

A világ nagy kupleráj,
kinek fáj, hogy mije fáj?
Négert ölnek? Elnököt?
Keleten fegyver dörög?
Sztrájkol néhány megveszett?
Hirigelnek fogdmegek? -
messze van. Itt nyugi van.
Érd be azzal, ami van,
a jövő kit érdekel?
Inni, inni, inni kell!

Akad gőzös-fejű is,
aki bolond módra hisz,
azt se tudja már: mibe?
Hobbyja lett a hite,
egyszer hitt és úgy maradt,
egyre vet, sosem arat,
fecsérli az életét,
jelszavai: haza, nép...
S oly suta most ilyenek
között egy vagány gyerek!

Bizonyisten, ez beteg!
Hülyeségeket fecseg:
nép tudata, jelleme,
etikai fittyfene,
nívósabb emberiség,
hígan sóderolt izék -
épelméjű az ilyen?
Nem kell hinni semmiben,
a jövő kit érdekel?
Inni, inni, inni kell!

6. A barátok árnya:

Ó, talán igaza van,
csak így élhet hasznosan,
nép tudata, jelleme
volt mindig a mindene,
nívósabb emberiség
ügye nógatta szivét -
szerencsétlen az ilyen,
nincs nyugalma sohasem,
gondjait ki éri fel?
Benne hinni, hinni kell.

Volt lakása, hitvese,
éltető szerelmese,
kisfia komoly gyerek,
még poéta is lehet,
pénze ha volt - sose sok -
táncoltak a koldusok,
s mert a lelke csupa hit:
kiadták a verseit,
mégis elment, többre tört,
ne vádoljuk - értsük őt!

Boldogulni most nehéz:
mert a puszta hit kevés,
értelmed ereje kell
hogy az igazért perelj,
tedd, amit sugall neked
konok világnézeted,
vigyázz, mert a haladás
gátján „haladás” a máz,
vigyázz, kusza a világ,
csak az erős, aki lát.

A világon sok a vész,
elsorolni is nehéz:
négert ölnek, elnököt,
keleten fegyver dörög,
sztrájkol a szövetkezés,
ártatlanra hull ütés -
messze van, de veszve van
itt is minden, ami van,
ha nem kiáltasz te is.
Hangod vak tüzekre víz.

Akad néhány tiszta itt,
kit az értelem s a hit
hajt porondra egyre még
hogyan létezhessen a lét,
soha sírást, csak kacajt
hallj a földön végre majd,
hol a napnak mindenütt
sárga irígysége süt,
mert a föld szebben ragyog -
szépítik a boldogok.

Igenis, igaza van,
csak így élhet hasznosan,
nép tudata, jelleme
volt mindig a mindene,
nívósabb emberiség
ügye nógatta szivét -
mindent áldoz az ilyen,
s bár nincs nyugta sohasem:
sorsát nem cseréli el
a világon senkivel.

7. A „puszták népe” árnya:

Aratni kell. Az életet
csak a levágott rendek adják,
előbb kell mindig a kenyér,
mint a bennünk növő szabadság.

Aratni kell. Évszázadok
keserve lassanként fölenged.
Lelkünk sokára lesz szabad?
Nem számít. Vágni kell a rendet.

Aratni kell. Tűz s jégeső
leselkedik az új vetésre.
Viharral is megvív a nép,
s vérét hullatja a kétére.

Aratni kell. Nem hajt az úr,
csupán jótékony ősi ösztön,
amíg földből jön a kenyér,
veríték is szakad a földön.

Aratni kell. Az életet
csak a levágott rendek adják,
előbb kell mindig a kenyér,
mint a bennünk növő szabadság.

Aratni kell. Urak, papok
kezében volt soká az ostor,
nekünk csupán silány ocsu
maradt a csont-törő robotból.

Aratni kell. Ha pár „tokos”
paraszt kaszáját harcra fente:
az ostorát féltő erő
csomós vérünket hígra verte.

Aratni kell. Mert volt idő
- nem is régen - mikor az eszme
névében néhány vámszedő
termésünk legjavát leszedte.

Aratni kell. Ma még a gond
nem kevesebb, de a törődés
megsímogat, mint nyári szél,
ha beleborzong is az önzés.

Aratni kell. Az életet
csak a levágott rendek adják,
előbb kell mindig a kenyér,
mint a bennünk növő szabadság.

Aratni kell. Makacs fiú
a messzi kék mezőkre mentél,
a hold is sarló alakú -
tudd, hogy mit ér a jól kifent él.

Aratni kell. A harcodat
nem értjük, csak szorongva nézzük,
de tudjuk majd, hogy te üzensz,
mikor szívünkre messzi fény süt.

Aratni kell. Sugarakat
nem álmodott a pincegádor,
lásd meg a pince-sorsokat
a tündöklések távolából.

Aratni kell. Ha visszatérsz,
sarlónak hozd le majd a holdat,
s a csillagok közt se feledd
fiú, hogy közülünk való vagy.

Aratni kell. Az életet
csak a levágott rendek adják,
előbb kell mindig a kenyér,
mint a bennünk növekedés szabadság.

8. A kisfiú árnya:

Apám, a kisautón
elromlott a lámpa,
tengelye is eltört,
nincs, ki megcsinálja,

olyan nagy a csönd most,
lemezt sose hallgat
senki a lakásban -
hol a dal s te hol vagy?

Tévében az arcok
összefolyó foltok,
mi a nevük? Honnan
tudjam, ha nem mondod?

Érted hogyha bögök,
anyám megpirongat,
de éjjel miattad
ő sírhat, szipoghat?

Hiába jön hozzám
kedves nagyapám és
lovagoltat, mondván:
„Gyere, te kis lángész!”

Jobb az, amikor te
térden lovagoltatsz,
nem füttyöl más senki
olyan indulókat!

Nem felejtlek téged:
messze vitt a vágta,
karamell-köveken
koppant a ló lába,

csokoládé-hegylánc
fogott körül minket,
drazsé hullt a fákról,
megtömted az ingem,

anyámnak is hoztunk,
földerült a képe,
kacagástól folyt a
könny az édességbe.

Ébredéskor ágyam
léceit ha nézem -
hárfahúrok sora
zeng az ébredésben.

Ha közbük csapok,
dallam kel a fából;
csokoládé-hegylánc
visszhangozza távol,
úgy jajong a léchúr;
egyre visszhangozza:
Apám gyere vissza,
Apám gyere vissza...

9. Kielo árnya:

„Árnyaid
nekem mind ismerősek,
szüleim, párom árnyát hordom én is,
nem húzhat vissza tapadó szerelmük,
mikor utunk
a csillagok felé visz,
de gyermek árnya nem tapadt reám még,
a gyermek árnya
nékem ismeretlen,
és félek minden ismeretlen árnytól,
eredj!
Utánad sír egy kisgyerek lenn!
Tudom,
tudom, hogy hallod s visszatérnél,
de égre hajt
a nékem tett ígéret,
nem kell a fény
ha könnyektől homályos,
hogyan visszatérhess, költő - visszatérek!”
A költő szemén
jégvirág a bánat,
már nem lehet lelkébe látni tőle -
magányos újra.
Ennyit mond a lánynak:
„Csalóka színt adsz
szürke gyáulásnak,
nem érted keltem útra, ó, ne hidd el!
Árny-börtönödből hívtalak magamhoz,
hogyan megtalált irányomon magad vidd,
árnyak közül kiszöktem,
mert láttam sorsukat, milyen kegyetlen,
miattuk mentem
messzi fény után én,
mert ők nem tudnak élni fényesebben,
ha túl az éjszakán majd megtalálom
rejtett magam - nem tetszelgek magamnak,
fénycsóvaként
a földre visszaszállok
és árnyaim
megint reámtapadnak,
de nem leszek többé árny árnyvilágban,
fénnel fertőzők
mindenkit köröttem,
s világossá lesz minden árny,
ha biztos
önismeret sugara süt belőlem,

mert önmagamban láthatom először:
mi alkati,
mi felszedett-öröklött
sötétség bennünk.
Törvényt így teremtek,
nem farizeus módra rázva öklöt,
ki rátapadó árnyaira vissza-
tapad tudatlan - láncra önmagának.
Utamat - hidd el - csak szemed kívánta.
Kielo, ég veled. Te is csak árny vagy.”

10. A költő árnya:

Magad vagy hát az ürrel.
Világnyi csend körötted.
Magad kivel hited már?
Ne tartsd tovább a könnyed.
Nem láthat senki, senki.
Magad látod magad csak.
Nem kell, hogy engedelmes
legyél a rajtparancsnak.
Magad vagy. Valld be végre,
hogy régesrég ijeszt már
mi egykor lelkesített.
Hol már a piedesztál
mire magad helyezted?
Pellengér lett belőle.
Legjobb, ha hátrafordulsz,
hogy arccal bukj előre.
Magad vagy. Valld be végre:
erődöd volt az asszony,
nélküle védtelen vagy,
mint szál gyopár a karszton,
jeges viharra vágytál?
Megkaptad. Nosza, tessék!
Nem vagy több, mint a többi,
ha elhagy a melegség.
Magad vagy. Valld be végre,
hogy csontodig a bú mar,
ha sétáló apát látsz
falatnyi kisfiúval,
hogyan ezrek únt csodája
- amit megmosolyogtál -
benned is ámulás még,
lelkedben is csak oltár.
Magad vagy. Valld be végre:
a lányt nagyon szeretted,
elég lett volna egy szó
s a tűzbe is veled megy,
de gyávának nevezni
kapóra jött a gyávát,
ki bátran megelőzte
kettőtök gyáulását.
Magad vagy. Valld be végre:
nincs elszántságod annyi,
mi hagyná vén szüledet
saját sorsára hagyni,
s valld be: ki égre küldött,
hogyan sorsa igazát véd -

nem éltető közeg már.
Csupán csak absztrahált Nép.
Ám sorsod már a pózod:
a hitnek hitt erőszak,
pár lépést még továbbfut
sután a fejbelőtt vad,
pár lépést még továbbfut
s csak aztán hull a fűre.
Menj, míg a lendület visz
s alélj bele az ürbe.
Mert példa kell azoknak,
kik náladnál erősebb
belső parancsra szállnak
utánad majd, de följebb,
és példa kell azoknak,
akik nyugodt nyomorban
alattad vesztegelnek,
lelkükön éjnyi folt van.
Ó mégis több erőd volt:
kitörtél, bárha félig,
lehet, nem hit vezérelt,
csupán felismerés vitt,
a fényt nem vágyta szíved,
csak szükségét belátta,
ha így esett, ha úgy volt -
sehogy se volt hiába.

TUDÓSÍTÁSOK A FÖLDRŐL

RÓMA NYÍLT VÁROS

1. (*ars poetica*)

Csak annyi kell, hogy felborzold a bőrök
holtág vizét idéző simaságát,
versed nyomán legyen angyal vagy ördög
indulatú az egykedvű puhányság,
csak annyi kell, hogy ezrek mellkasából
kihalld a szívek rejtjelét - s ne fejtsd meg,
zaját csak felfokozni légy te bátor
a lelkekben zajló történelemnek,
csak annyi kell, hogy valld be verseidben
mit megvallani magadnak se mernél,
mert jóvátenni így tudod - vagy így sem -
az eredendő bűnt, hogy megszületél.
Csak annyi kell, hogy ez mindegyre kelljen
másíthatatlan sorsként a szivedben.

2. (*villa borghese*)

Oly szép a nyár! A lélek
- akár ebédutáni
derűs pőfékeléskor -
kék renyhülést gyűrűz,
a park sétánya sarkán
lomhán riszálva csábít
nyilvános századokba
az orléans-i szűz,

oly szép a nyár! Lecsüngő
a holtak karja, mint itt,
hol padra-ernyedetten
kisért a hullapóz,
a park nagyvárosokban
rokon a temetővel:
nyugszik mindenki benne,
s ha oszt is, nem szoroz,

oly szép a nyár! A kormány
épp megbukott ugyan, de
a Via Venetón oly
szőkék az illatok,
Galilei barátom,
miért lármázol annyit?
Mit bajmolódsz a Földdel?
Igazad van: forog.

Oly szép a nyár! Levágott
emberfejet találtak
a Tevere vizében
fürdőző gyermekek,
csalódottan motyogtak:
„Va bene, una testa,
de tarka röptü labdánk
vajon hová esett?”

Oly szép a nyár! A bárban
egy úrnak tévedésből
narancs helyett a pincér
plasztikbombát hozott,
az úr hámozni kezdte
a tűzbelű gyümölcsöt,
nem szólt egy árva szót sem,
nem is csodálkozott,

oly szép a nyár! A lélek
- akár ebédutáni
derűs pöfékeléskor -
kék renyhülést gyűrűz,
a csábítást elunva
magányos padra ernyed
lecsüngő, telt karokkal
az orléans-i szűz.

3. (*trastevere*)

Én nyaralok, én nyaralok!
Nem érdekel a bajotok,
a tengerpartra sietek,
nem érek rá, eresszetek!
Miről beszélsz? Hogy lesben áll
Nápolyban több korommadár
s ha moccannál, lecsapna rád?
Maradj hát nyugton s tartsd a szád!

Azt mondd, hogy kipréselik
léted narancsgerezdjeit
satuvá szűkült holnapok?
Nem érdekel! Én nyaralok!

Micsoda? Hogy tízezreket
bocsát világgá délsziget,
s ki bajt kavarna, fiatal:
idegenben maltert kavár?

Valóban lengnek a hegyek
a védtelen falvak felett,
s utcákon néha tátozó
kígyóként csúszik a folyó?

Beszélj, beszélj, hová sietsz?
Egy rundó gondot még fizess,
s fogadd cserébe rám kirótt
rég elmaradt vakációd...

4. (fosse ardeatine)

Akik meghaltak itt, sosem
akartak lenni partizánok,
teát kavartak csöndesen
s dúdolván tépdestek virágot.

De egyszer égig ért a fű:
indulatok dudvája serkedt,
s zápor gyanánt a gyönyörű
szirmokra vércseppek peregtek.

Akkor a teázó, szelíd
merengés, csók, viráglopás, dal,
- azoknak, kik meghaltak itt -
egyenlő lett az árulással.

Haragszom rájuk. Temperált
kedélyemet féltőn, szaladva
menekülők csontjukon át
vissza a csöndes, parki padra,

de akik meghaltak, nyomon-
követnek innen már halálig,
s hiába is veszem zokon:
példájuk újra sorbaállít.

Róma, 1969

PAR AVION

1. Bonze

A tengerparti szálloda
szelíd szavú igazgatója
egy februári reggelen
ruháit benzinnel locsolta.

A kis hotel szűk udvarán
a lángok rögtön eltemették.
Úgy sistergett az óceán,
mint égő bőrön a verejték.

Vacogtunk tanácstalanul
Dubois úr pernyéje mellett.
Fagyot hozott a tűzhalál,
mi máshol hiteket melenget.

Royan, 1967

2. Völgy

A völgy - mint vágyaktól kinyílt
leányka-száj - a fényre tárul,
s a fénynek csók-kedvét szegő
romlottságot lehel magából.

A völgyben tizenkétezer
partizánt lőtt tarkón a német.
Azóta borzasztó e táj,
a szem hiába látja szépnek.

A természet varázslatos
munkája is kevés a széphez:
az ember minden szűz csodát
történelmével összevérez.

Taganrog, 1967

3. Sztyeppe

minden parasztgyerek falumban a
tanítónő fiát tisztelte bennem
s a földbirtokosék pufók fia
egyforma göggel nézett át felettem
parasztnak úrfi úrfinak paraszt
maradtam mindig - tengervízre szállt hó
szívem sztyeppéjén tétován bolyong
meljehov grisa és jurij zshivágó

Vesenszkaja, 1967

4. Milena Niccolini

Milena szép volt és olasz,
sosem kívántam szebbet,
húshullámú, sötét haján
halk barcarola zengett.

Húshullámú haja lehullt
vállának parazsára,
sistergett test-tüze s a hús
hullám találkozása.

Milena, ha lobbott vetek
testednek parazsától,
hűvös hajaddal önts nyakon -
úgy óvj a tűzhaláltól.

Modena, 1967

5. Földim

Folyóm, jóestét! - mondom ismerősen,
s ő viszonzásul csobban egy nagyot,
kalapomat megemelem és ő is
megemel, ím, egy pörge kis habot.

Barátom rég a Duna, jóbarátom,
beszél, meghallgat, szóbaáll velem,
mi mindent mond a végtelen s mi mindent
mond el, kit szóra bírt a végtelen!...

Költőt s folyót mélysége tesz rokonná,
s mindkettő messzi kékségekbe vág...
A Duna indul, várja már a tenger,
köszön - s tűnődve hömpölyög tovább.

Belgrád, 1968

6. VIT

A mecset karcsú tornya
 hegyére tűzte kedvünk,
selyem dalunk a tornyon
 piroslón leng felettünk,
és ötfelé kiáltott
 erőnk visszhangja dörren
a reszkető egekre,
 harsog a fényözönben.
A négerek a nyári
 korzón - akár a mákok
napfény-színű kalácsban -

ízesítik a várost,
úgy csillog egy arab lány
márvány korlátra dőlve,
mint nők vállán a szépség
rózsaolajnyi csöppje.
Hitem foszlányait már
kendővé összenyestem,
s magamra lengetem csak -
szele frissítsen engem,
mert nincs álmos fanyalgás,
míg földünk szebbre éhes,
míg nemzetközivé lesz,
míg nemzetközivé lesz...

Szófia, 1968

-&-